

Rīgā,

01.08.2022. Nr. 2-13/6695
Uz 01.07.2022. Nr 1-5/164

**Latvijas Republikas Tiesībsarga
birojs**
tiesibsargs@tiesibsargs.lv

Par atbilžu sniegšanu

Valsts akciju sabiedrības "Valsts nekustamie īpašumi" (turpmāk – VNĪ) atsaucoties uz Jūsu 2022.gada 1.jūlija vēstuli Nr. 1-5/164 informē, ka VNĪ savā darbības laikā nav saskārusies ar iespējamu darba ekspluatācijas vai cilvēku tirdzniecības gadījumiem sadarbības partneru darbinieku vidū, kā arī nav saņēmusi ziņas par iespējamām citiem darba tiesisko attiecību pārkāpumiem.

VNĪ ievēro un nodrošina cilvēktiesību standartus, pastāvīgi uzlabo kontroles mehānismus tās kompetences ietvaros, lai mazinātu darbaspēka ekspluatācijas un cilvēku tirdzniecības riskus. VNĪ risku mazināšanai veic šādas darbības:

Lai mazinātu iespējamās riskus, ka ar pakalpojuma sniedzēju noslēgta līguma ietvaros tiktu ekspluatētas personas, VNĪ, iepirkumu piedāvājumu vērtēšanas laikā, veic pretendentu pārbaudi Publisko iepirkumu likuma 42.panta pirmās daļas ietvaros, pārbaudot, vai pretendents nav bijis sodīts par noziedzīgas organizācijas izveidošanu, vadīšanu, iesaistīšanos tajā vai tās sastāvā ietilpstošā organizētā grupā vai citā noziedzīgā formējumā vai piedalījies šādas organizācijas izdarītos noziedzīgos nodarījumos un cilvēku tirdzniecībā.

Papildu iepirkumos, kuros ir paredzēts piesaistīt speciālistus, tiek pārbaudīts, vai uzņēmēju piedāvājumos norādītie speciālisti ir konkrētā uzņēmēja, vai uzņēmēja norādītā apakšuzņēmēja darbinieki, ja to darbības sfēra ir būvniecība, kā arī tiek iesniegti speciālistu pašrocīgi parakstīti apliecinājumi par gatavību piedalīties līgumu izpildē konkrētajā amatā.

- VNĪ būvniecībā izmanto starptautiski atzītus FIDIC standartus atbilstoši tajos noteiktajiem pasūtītāja atbildības par piegādes ķēdi principiem. FIDIC (sarkanā grāmata) līgumos ir paredzēts līgumsods par samaksas neveikšanu apakšuzņēmējiem: iepirkuma dokumentācijas pielikumā tiek norādīts līgumsods par samaksas neveikšanu apakšuzņēmējiem procentuālajā apmērā no akceptētās līguma summas vai konstantas summas apmērā par katru konstatēto gadījumu. FIDIC līgumos ir iekļautas prasības attiecībā uz personāla un darbaspēka pieņemšanu darbā, nosakot, ka, ja vien pasūtītāja prasībām nav paredzēts citādi, Uzņēmējam jāveic visi pasākumi attiecībā uz vietējo un citu štata darbinieku un strādnieku pieņemšanu darbā, kā arī darba samaksu, dzīvojamās plātības nodrošināšanu, ēdināšanu un transportēšanu, kā arī prasības attiecībā uz algu likmes un darba apstākļiem, nosakot, ka Uzņēmējam jāmaksā tādas algas un

jānodrošina tādi darba apstākļi, kas nav zemāki par noteiktajiem attiecīgajā tirdzniecības vai rūpniecības nozarē vietā, kur darbi tiek veikti. Ja noteiktas likmes vai noteikumi nav jāpiemēro, Uzņēmējam jāmaksā tādas algas un jānodrošina tādi darba apstākļi, kas nav zemāki par vispārējo algu līmeni un apstākļiem, ko nodrošina vietējie uzņēmēji, kas strādā līdzīgā tirdzniecības vai rūpniecības nozarē.

Papildu, VNĪ paredz tiešos maksājumus apakšuzņēmējiem pēc apakšuzņēmēju pieprasījuma par sniegtajiem pakalpojumiem, piegādēm vai būvdarbiem, kurus Uzņēmējs ir pieņēmis un kuru apmaksas termiņš ir kavēts, sekojošā noteiktajā kārtībā:

- (a) Uzņēmējs ir pieņēmis Apakšuzņēmēja sniegtos pakalpojumus, piegādes vai būvdarbus, Apakšuzņēmēja sniegto pakalpojumu un šo faktu apliecina attiecīgs no Uzņēmēja puses parakstīts dokuments;
- (b) Pasūtītājs ir pieņēmis un apmaksājis no Uzņēmēja, Apakšuzņēmēja sniegtos pakalpojumus, piegādes vai būvdarbus, Līgumā noteiktajā kārtībā;
- (c) Uzņēmējs ir nokavējis Apakšuzņēmēja sniegto pakalpojumu, piegāžu vai būvdarbu apmaksas termiņu un Apakšuzņēmējs šo faktu pierāda ar attiecīgu dokumentu (piemēram līgums, pavadzīme, akts), kurā noteikti attiecīgi apmaksas termiņi;
- (d) (a), (b) un (c) minētos dokumentus Pasūtītājs saņēmis kopā ar Apakšuzņēmēja tiešā maksājuma pieprasījumu valsts valodā, bet, ja attiecīgais dokuments ir svešvalodā tam pievienojams Ministru kabineta noteiktajā kārtībā vai notariāli apliecināts tulkojums valsts valodā;
- (e) Pasūtītājs nav izmaksājis visu Uzņēmējam pienākošos Līguma cenu, kā arī Līguma cenas atlikums garantē Pasūtītājam Līgumā noteikto ieturējumu un atskaitījumu veikšanas pietiekamību;
- (f) Pasūtītājs ir saņēmis no Uzņēmēja vai Apakšuzņēmēja (kopā ar tiešā maksājuma pieprasījumu) attiecīgu Izpilddokumentāciju;
- (g) Apakšuzņēmējs ir iesniedzis Pasūtītājam attiecīgu rēķinu;
- (h) Izmaksājamās summas Apakšuzņēmējam apmērs nepārsniegs attiecīgās Līguma cenas pozīciju.

Visos VNĪ līgumos ir prasība, ka Uzņēmējam ir pienākums nekavējoties informēt Pasūtītāju par jebkurām izmaiņām apakšuzņēmēju sarakstā un speciālistu sarakstā norādītajā informācijā. Šādā gadījumā Uzņēmējs iesniedz Pasūtītājam aktualizētu apakšuzņēmēju un/vai speciālistu sarakstu, kā arī iepirkuma procedūras nolikumā norādītos speciālista un apakšuzņēmēja kvalifikāciju apliecinātos dokumentus (ja attiecībā uz konkrēto apakšuzņēmēju vai speciālistu nolikumā bija izvirzītas kvalifikācijas prasības).

Uzņēmējs nav tiesīgs bez saskaņošanas ar VNĪ veikt speciālistu sarakstā norādīto speciālistu un apakšuzņēmēju sarakstā norādīto apakšuzņēmēju nomaiņu un/vai iesaistīt papildu apakšuzņēmējus un/vai speciālistus Līguma izpildē. VNĪ ir tiesīgs pirms lēmuma pieņemšanas par speciālistu sarakstā norādīto speciālistu un/vai apakšuzņēmēju sarakstā norādīto apakšuzņēmēju nomaiņu prasīt nomaināmo speciālistu un/vai apakšuzņēmēja viedokli par nomaiņas iemesliem.

Šādu prasību iekļaušana ļauj pasūtītājam pārliecināties par speciālistu nodarbināšanas tiesisko pamatu, tā kvalifikāciju atbilstoši ieņemtajam amatam, kā arī sodu sankciju piemērošanu pret uzņēmējam, ja tiek pārkāpti līgumu nosacījumi.

- Līgumos ir paredzēts, ka Uzņēmējs ir atbildīgs par jebkura apakšuzņēmēja un/vai speciālista, viņa pārstāvju un nodarbināto personu rīcību vai saistību nepildīšanu, it kā tā būtu Uzņēmēja

paša rīcība vai saistību nepildīšana. Ja vien FIDIC līguma Speciālajos noteikumos nav paredzēts citādi:

- (a) piedāvājumā norādīto apakšuzņēmēju nomaiņai un jaunu apakšuzņēmēju iesaistei ir nepieciešama Pasūtītāja rakstveida piekrišana. Pasūtītājs pieņem lēmumu atļaut vai atteikt apakšuzņēmēju nomaiņu vai jaunu apakšuzņēmēju iesaistīšanu ne vēlāk kā 7 (septiņu) dienu laikā pēc tam, kad ir saņēmis visu informāciju un dokumentus, kas nepieciešami lēmuma pieņemšanai, saskaņā ar līguma un publisko iepirkumu regulējošos normatīvos aktos noteiktajiem nosacījumiem. Par pieņemto lēmumu VNĪ rakstiski paziņo Uzņēmējam.
 - (b) Uzņēmējam jāiesniedz paziņojums VNĪ ne mazāk kā 28 (divdesmit astoņu) dienas pirms katra apakšuzņēmēja un/vai speciālista paredzētā darba sākuma datuma un šādu darba sākuma datuma Darbu izpildes vietā; un
 - (c) katrā apakšlīgumā ir jābūt ietvertiem noteikumiem, kuri dod tiesības VNĪ pieprasīt, lai apakšlīgums tiktu nodots VNĪ saskaņā ar līguma apakšpunktu [Apakšlīguma saistību nodošana] (ja un kad tas ir piemērojams) vai Līguma pārtraukšanas gadījumā saskaņā ar apakšpunktu [Līguma pārtraukšana no Pasūtītāja puses].
- VNĪ var arī nepieņemt speciālistu sarakstā norādītā personāla un/vai apakšuzņēmēju sarakstā norādītā apakšuzņēmēja nomaiņai ja pastāv kāds no šādiem nosacījumiem:
 - (a) piedāvātais apakšuzņēmējs neatbilst iepirkuma dokumentācijā un vai tehniskajā specifikācijā apakšuzņēmējiem izvirzītajām prasībām;
 - (b) tiek nomainīts apakšuzņēmējs, uz kura iespējams Uzņēmējs balstījies, lai apliecinātu savas kvalifikācijas atbilstību iepirkuma procedūras dokumentos noteiktajām prasībām, un piedāvātajam apakšuzņēmējam nav vismaz tādas pašas kvalifikācijas, uz kādu Uzņēmējs atsaucies, apliecinot savu atbilstību iepirkuma procedūrā noteiktajām prasībām, vai tas atbilst Publisko iepirkumu likuma 42.panta pirmajā daļā minētajiem pretendentu izslēgšanas gadījumiem, vai tas atbilst Publisko iepirkumu likuma 42.panta otrās daļas 1.punktā minētajiem pretendentu izslēgšanas gadījumiem;
 - (c) piedāvātais apakšuzņēmējs, kura veicamo darbu vai sniedzamo Darbu vērtība ir vismaz 10% procenti no kopējās Līguma vērtības (apakšuzņēmēja veicamo darbu vai sniedzamo darbu vērtība tiek noteikta Publisko iepirkumu likuma 63.panta trešajā daļā noteiktajā kārtībā), atbilst Publisko iepirkumu likuma 42.panta pirmajā daļā minētajiem pretendentu izslēgšanas gadījumiem vai tas atbilst Publisko iepirkumu likuma 42.panta otrās daļas 1.punktā minētajiem pretendentu izslēgšanas gadījumiem, izņemot Publisko iepirkumu likuma 42.panta pirmās daļas 1.punktā minēto izslēgšanas nosacījumu;
 - (d) apakšuzņēmēja maiņas rezultātā tiktu izdarīti tādi grozījumi Uzņēmēja piedāvājumā, kuri, ja sākotnēji būtu tajā iekļauti, ietekmētu piedāvājuma izvēli atbilstoši iepirkuma procedūras dokumentos noteiktajiem piedāvājuma izvērtēšanas kritērijiem;
 - (e) VNĪ nepiekrīt jauna apakšuzņēmēja piesaistei gadījumā, kad šādas izmaiņas, ja tās tiktu veiktas sākotnējā piedāvājumā, būtu ietekmējušas piedāvājuma izvēli atbilstoši iepirkuma procedūras dokumentos noteiktajiem piedāvājuma izvērtēšanas kritērijiem;
 - Iepirkumu līgumiem ir pievienots pielikums - "VAS "Valsts nekustamie īpašumi" darba aizsardzības prasības uzņēmējiem, veicot būvdarbus", un "Par VAS "Valsts nekustamie īpašumi" darba aizsardzības prasību un normatīvajos aktos noteikto būvdarbu kārtības, darba aizsardzības, ugunsdrošības, elektrodrošības, vides aizsardzības un citu prasību neievērošanu būvdarbu izpildes vietā Uzņēmējam noteiktais līgumsods" noteiktajiem pārkāpumiem Uzņēmējs maksā VNĪ līgumsodu pielikumā noteiktajā apmērā."

Papildu minētajam VNĪ veic arī sekojošus pasākumus, lai mazinātu iespējamos riskus, ka ar pakalpojuma sniedzēju noslēgta līguma (iepirkuma, sadarbības u.c.) ietvaros tiek ekspluatētas personas:

- ieviesta kvalitātes vadības sistēmas “Darba aizsardzības prasības būvdarbu izpildes vietā” 2.pielikumā “Par VAS “Valsts nekustamie īpašumi” darba aizsardzības prasību un normatīvajos aktos noteikto būvdarbu kārtības, darba aizsardzības, ugunsdrošības, elektrodrošības, vides aizsardzības un citu prasību neievērošanu būvdarbu izpildes vietā” kā arī noslēgtajos līgumos Uzņēmējam ir noteikti līgumsodi, cita starpā par:

PĀRKĀPUMS	LĪGUMSODA APMĒRS, EUR bez PVN	
	Uzņēmējam pielīgto darbu apjoms ir vienāds vai virs 350 tūkst. EUR	Uzņēmējam pielīgto darbu apjoms ir mazāks par 350 tūkst. EUR
Par normatīvajos aktos noteikto pienākumu neievērošanu attiecībā uz personu iekļūšanu objektā un uzskaiti (t.sk. darbinieku neregistrēšanu darba laiku uzskaites sistēmā, nodarbināto apliecības, nodarbināto saraksta neesamība vai nepareiza noformēšana, u.c.).	EUR 1 000,00 par katru apsekošanas (pārbaudes) reizi	EUR 500,00 par katru apsekošanas (pārbaudes) reizi

Izstrādāta kārtība darba aizsardzības prasību ievērošanai būvdarbu izpildes vietā. VNĪ darba aizsardzības speciālist vienu reizi mēnesī, katrā būvdarbu izpildes vietā, veic auditu, tai skaitā pārbaudot nodarbināto apliecības, sarakstus un darba laika reģistrācijas sistēmu. Par konstatētajiem pārkāpumiem tiek ziņots atbildīgajam darbiniekam un uzņēmējam piemērots līgumsods. Katru mēnesi uzņēmuma valdei tiek sagatavots ziņojums, par konstatētajiem pārkāpumiem, to dinamiku.

- izstrādāti un 2022. gada 15. februārī apstiprināti noteikumi “Darba drošības un veselības noteikumi ārpalpojumu sniedzējiem nekustamo īpašumu apsaimniekošanā”, kuros ir noteikta prasība nodarbinātajiem objektā nodrošināt darbinieku apliecību. Darbinieka apliecībā jāietver informācija par darba devēju, nodarbinātā vārdu, uzvārdu, personas datus, un darba līguma numuru un datumu. Par šīs prasības neievērošanu ir paredzēts sods:

PĀRKĀPUMS	Līgumsoda apmērs, EUR bez PVN
Nodarbinātais nevar uzrādīt darbinieka apliecību. Nodarbinātais nav instruēts un apmācīts paaugstinātas bīstamības darbiem.	EUR 100,00 par katru apsekošanas (pārbaudes) reizi

Noteikumus ir paredzēts pievienot arī visiem apsaimniekošanas pakalpojumu noslēgtajiem līgumiem.

- Uzņēmumā darbojas ziņošanas par negodprātīgu rīcību sistēma, tostarp ieviesta iekšējās trauksmes celšanas kārtība (turpmāk – Kārtība), saskaņā ar Trauksmes celšanas likuma prasībām kā arī iespēja iesniegt ziņojumu anonīmi. Kārtība nosaka, kā VNĪ uz darba līguma vai cita veida ar profesionālo darbību saistītu tiesisko attiecību pamata nodarbinātiem darbiniekiem, kā arī personām, kuras sniedz pakalpojumus VNĪ, jārīkojas gadījumā, ja tie vēlas ziņot par iespējamem pārkāpumiem un pasākumus, lai nodrošinātu viņu aizsardzību.

Kārtībā ir atrunāts, ka trauksmes cēlētājs ir tiesīgs celt trauksmi īpaši par šādiem pārkāpumiem:

- (a) amatpersonu bezdarbību, nolaidību vai dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu;
- (b) korupciju;
- (c) krāpšanu;
- (d) publiskas personas finanšu līdzekļu vai mantas izšķērdēšanu;
- (e) sabiedrības veselības apdraudējumu;
- (f) būvniecības drošības apdraudējumu;
- (g) vides drošības apdraudējumu;
- (h) darba drošības apdraudējumu;
- (i) cilvēktiesību pārkāpumu;
- (j) pārkāpumu publisko iepirkumu jomā.

VNĪ darbojas Ētikas komisija (turpmāk – Komisija), kuras kompetencē ir pēc būtības izskatīt trauksmes cēlēja ziņojumus par augstāk minētajiem pārkāpumiem. Gadījumos, ja konstatē pārkāpumu, Komisija sniedz VNĪ valdei atzinumu par konstatēto pārkāpumu, lai valde var pieņemt lēmumu par atbildības piemērošanu saskaņā ar VNĪ iekšējiem normatīvajiem aktiem vai lietas izbeigšanu. Ja ziņojuma izskatīšanas laikā rodas aizdomas par pārkāpumu, kura izskatīšana nav VNĪ kompetencē, VNĪ Komisija pārsūta ziņojumu tālākai izskatīšanai pēc piekritības.

- VNĪ strādā speciālisti, kas ir apmācīti Korporatīvas sociālās atbildības platformas CSR Latvia “Atbildīga biznesa vēstnešu” programmā, no kuriem viens ir programmas satura līdzautors un arī cilvēktiesību sadaļā māca programmas dalībniekus par dažādības vadību un dalās ar labo VNĪ praksi.

Valdes priekšsēdētājs

(paraksts*)

Renārs Griškevičs

*Dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu.

Diana Rumbeniece
Iepirkumu eksperts, 25733283
Diana.Rumbeniece@vni.lv